

mgr BARBARA SZCZEPANOWSKA
Centralny Instytut Ochrony Pracy

Komputerowe bazy danych dostępne w Polsce jako źródła informacji o bezpieczeństwie i higienie pracy

W tworzeniu społeczeństwa informacyjnego niezbędne są nowoczesne źródła informacji, które ułatwiają i przyspieszają dostęp użytkowników do danych.

Coraz większą rolę w rozpowszechnianiu lawinowo wzrastającej ilości informacji na świecie odgrywają komputerowe bazy danych. Są one cennym źródłem informacji, wymagają jednak zapewnienia dostępu do komputera i umiejętności ich wyszukiwania. Najczęściej są więc wykorzystywane w ośrodkach informacji i bibliotekach, gdzie użytkownicy mają zapewnione zarówno odpowiednie narzędzia, jak i fachową pomoc specjalisty ds. informacji.

Bazy danych związane bezpośrednio lub pośrednio z bezpieczeństwem pracy i ergonomią mogą bardzo ułatwić pracę zarówno teoretykom, jak też praktykom z tej dziedziny. Wiele z nich zawiera bowiem informacje związane z badaniami naukowymi, np. opisy zakończonych prac badawczych oraz konkretne informacje praktyczne (np. wykazy producentów rękawic ochronnych).

Bazy danych są zamieszczane na różnych nośnikach – początkowo były dostępne głównie na dyskietkach, jednak obecnie najczęściej stosuje się mały, przenośny i wygodny w użyciu dysk CD. Niektóre firmy, dążąc do miniaturyzacji produkują też prostokątne płyty wielkości małej dłoni.

Szybki w ostatnich latach rozwój narzędzi informatycznych umożliwił wielu instytucjom, szczególnie dużym bibliotekom naukowym, opracowywanie własnych zbiorów w formie baz danych zautomatyzowanych katalogów bibliotecznych. Bazy danych sprzedawane są przez producentów, udostępniane w ośrodkach informacji i bibliotekach instytucji, które je opracowały albo zakupiły jednorazowo lub w formie prenumeraty. W ostatnich latach coraz więcej baz da-

nych, szczególnie zachodnich, podobnie jak czasopism, udostępnia się bezpłatnie lub odpłatnie przez internet na stronach www ich twórców lub firm pośredniczących. Zasoby internetowe są obecnie najbogatszym źródłem informacji w każdej dziedzinie.

Udostępnianie informacji o posiadanych bazach danych jest niezbędnym elementem działalności informacyjnej, gdyż umożliwia wykorzystanie tych baz przez różnych użytkowników, dając m.in. dostęp do światowych obszernych zasobów informacji, w tym do informacji z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy, ergonomii, inżynierii środowiska, medycyny pracy itp.

Pojęcie bazy danych jest różnie definiowane. Według *Słownika współczesnego języka polskiego* [9] baza danych to „zorganizowany zbiór informacji gromadzonych, porządkowanych i wykorzystywanych za pomocą specjalnego programu komputerowego”. Baza danych musi być zaopatrzona w program komputerowy do przetwarzania danych według zadanego klucza, umożliwiający wyszukiwanie zawartych informacji wg różnych kryteriów, np. w przypadku opisów literatury – według lat wydania czy autora.

W wydawnictwie Instytutu Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej na temat własnych baz danych w Internecie [8] definicja bazy danych brzmi: „Baza danych to dobrze usystematyzowany zapis informacji o obiektach rzeczywistości, który pozwala na proste przetwarzanie zawartych w nich danych – modyfikowanie, dodawanie i usuwanie danych oraz daje możliwość wyszukiwania według wielu kryteriów”.

Bazy danych można klasyfikować wg różnych kryteriów, ale są one przede wszystkim bibliograficzne (np. opisy dokumentów z danej dziedziny), faktograficzne (np. dane w tabelach) oraz pełnotekstowe (np. teksty przepisów praw-

nych). Ostatnio powstaje coraz więcej baz faktograficznych i pełnotekstowych, które są szczególnie cenne, gdyż od razu dostarczają użytkownikowi konkretnych informacji. Do baz danych można też zaliczyć zautomatyzowane katalogi biblioteczne, będące cennym źródłem informacji o piśmiennictwie na określone tematy, w tym o bezpieczeństwie pracy i dziedzinach pokrewnych. Specjaliści z różnych dziedzin zaliczają też do baz danych ułatwiające im wiele prac oprogramowanie komputerowe, zawierające bazy danych.

Istnieją bazy opracowywane przez jedną instytucję w danym kraju lub przez grupę pokrewnych instytucji, ale coraz częściej powstają międzynarodowe bazy, które składają się z kilku podbaz opracowanych w różnych krajach. W czasach globalizacji są one cennym źródłem informacji, gdyż dają bardzo dobry przegląd piśmiennictwa ogólnosiwiatowego, a przy coraz bardziej powszechnej znajomości języków obcych, szczególnie języka angielskiego, dostęp do informacji o dokumentach czy danych z innych krajów jest bardzo potrzebny. Informacje zawarte w takich bazach danych mogą np. uchronić przed dublowaniem badań naukowych. Zalewająca świat informacja wymaga uporządkowania, a tworzenie baz danych może być próbą pewnego ich usystematyzowania i udostępnienia użytkownikom tego, co ich naprawdę interesuje.

W Polsce potrzeba korzystania z informacji zawartych w bazach jest doceniana i wiele instytucji, w miarę posiadanych funduszy prenumeruje zagraniczne i międzynarodowe bazy danych. Jest to jednak bardzo kosztowne. Częściowo fundusze uzyskiwane są z Komitetu Badań Naukowych, częściowo zaś instytucje same zakupują bazy. Ostatnio – ze względu na problemy finansowe – wiele instytucji rezygnuje jednak z niektórych baz da-

nych. Dlatego ważna jest informacja o tym, w których instytucjach znajdują się określone bazy danych lub kto je opracował i sprzedaje. Takie informacje najszybciej można znaleźć na stronach internetowych tych instytucji lub w ich publikacjach, w czasopismach naukowych, reklamach, ulotkach promujących itp. Źródłem informacji o istniejących bazach są też konferencje, kursy itp. Coraz częściej wydawnictwa są publikowane zarówno w formie papierowej jak i elektronicznej na dyskietkach lub na płytach CD. Na nośnikach elektronicznych są też zamieszczane dodatki do wydawnictw.

W Polsce nie opracowano dotychczas zbyt wielu komputerowych baz danych z dziedziny bezpieczeństwa pracy i ergonomii, ale tematyka ta jest bardzo szeroka i łączy się z wieloma innymi dziedzinami wiedzy, jak medycyna, chemia, fizyka, psychologia, socjologia itp. Dlatego też specjaliści z dziedziny bezpieczeństwa pracy korzystają z wielu pokrewnych tematycznie baz danych, w których współwystępują zagadnienia związane z ochroną człowieka w procesie pracy. Często też osobom zainteresowanym opracowywaniem metod zapewniania bezpiecznych warunków pracy potrzebne są informacje spoza tej dziedziny i wykorzystują bazy z zakresu chemii, fizyki itp.

Opisanie wszystkich baz danych z dziedziny bezpieczeństwa pracy i dziedzin pokrewnych opracowanych w Polsce lub zagranicą i udostępnianych przez różne instytucje znacznie przekroczyłoby ramy jednego artykułu, dlatego skon-

centrowano się na kilku przykładach. Dla potrzeb przedstawionego tu przeglądu przyjęto szersze pojęcie bazy danych, obejmujące również programy komputerowe zawierające bazy danych czy bazy zawierające teksty książek lub czasopism.

Bazy danych tworzone w CIOP

Centralny Instytut Ochrony Pracy (CIOP) – <http://www.ciop.pl>; e-mail: oinip@ciop.pl – jest przykładem instytucji, która docenia rolę baz danych jako źródeł informacji. Ośrodek Informacji Naukowej i Dokumentacji CIOP udostępnia bazy danych opracowane przez Instytut oraz inne bazy polskie i zagraniczne.

CIOP opracował wiele baz danych oraz programów komputerowych, które posiadają wbudowane bazy danych, pomocne w ich działaniu.

Wśród pozycji opracowanych przez CIOP i udostępnianych w większości wypadków komercyjnie można wymienić:

STER – Komputerowy System Rejestracji Zagrożeń i Oceny Ryzyka Zawodowego

System ten stanowi wielofunkcyjne, nowoczesne narzędzie wspomagające kompleksowo większość działań, które są związane z zarządzaniem bezpieczeństwem i higieną pracy w przedsiębiorstwie. Jest on przeznaczony zarówno dla pracodawców, jak i dla pracowników służb bhp oraz zakładowych laboratoriów pomiarowych. System STER zawiera pięć modułów, które są przystosowane do pracy z jedną centralną bazą danych. Moduł RYZYKO umożliwia rejestrację zagrożeń i chorób zawodowych oraz dokumentowanie pomiarów czynników szkodliwych i ocenę ryzyka zawodowego. Moduł WYPADKI umożliwia rejestrację i dokumentowanie wypadków przy pracy. Moduł BHP umożliwia ewidencję indywidualnych danych pracowników, związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy. Moduł DOBÓR umożliwia dobór środków ochrony indywidualnej, stosownie do zagrożeń zawodowych występujących na stanowiskach pracy. Moduł ADMINI-

STRACJA umożliwia sterowanie dostępem do każdego z modułów systemu oraz wprowadzanie danych o przedsiębiorstwie, jego strukturze i zatrudnieniu, a także wprowadzanie danych o stanowiskach pracy i administrowanie nimi. System STER otrzymał nagrodę Grand Prix Głównego Inspektora Pracy na Targach SAWO'97 oraz I nagrodę w Ogólnopolskim Konkursie Poprawy Warunków Pracy w 1998 roku.

Moduł DOBÓR Komputerowego Systemu STER, wspomagający dobór środków ochrony indywidualnej

Moduł ten może funkcjonować również jako niezależny program. Umożliwia dobór wszystkich grup środków ochrony indywidualnej w związku z występowaniem na stanowiskach pracy następujących czynników szkodliwych: chemicznych, pyłów, biologicznych, mechanicznych, termicznych, promieniowania optycznego, drgań mechanicznych, hałasu, promieniowania elektromagnetycznego, prądu elektrycznego. Nowoczesne metody doboru są zgodne z wymaganiami dyrektyw Unii Europejskiej. Moduł DOBÓR otrzymał nagrodę drugiego stopnia w Ogólnopolskim Konkursie Poprawy Warunków Pracy w 1999 roku.

Karty charakterystyk substancji niebezpiecznych

Karty te są podstawowym źródłem informacji o niebezpiecznych właściwościach poszczególnych substancji chemicznych, rodzaju i rozmiarach stwarzanego przez nie zagrożenia dla ludzi i środowiska naturalnego oraz o zasadach postępowania z nimi w różnych sytuacjach. Obecna wersja bazy obejmuje 374 karty i jest okresowo aktualizowana. Baza ta otrzymała w 1999 roku nagrodę Grand Prix na XI Międzynarodowych Targach SAWO'99.

INFOCHRON – Środki Ochrony Indywidualnej. Informator

Baza ta dostarcza informacji o rodzajach wzorów środków ochrony indywidualnej posiadających upoważnienie do

oznaczania znakiem bezpieczeństwa oraz stanowi podstawę do dokonywania prawidłowego doboru środków ochrony indywidualnej i ich właściwego stosowania na stanowiskach pracy. Została ona opracowana w wersji elektronicznej w celu ułatwienia dokonywania doboru środków ochrony indywidualnej. W bazie znajduje się ponad 1650 kart wszystkich wzorów środków ochrony indywidualnej posiadających upoważnienie do oznaczania znakiem bezpieczeństwa. Obejmuje ona również wykaz wzorów wraz z adresami ich producentów i dystrybutorów.

INFONORM – baza danych o normach z zakresu bezpieczeństwa pracy i ergonomii

Jest to baza danych o normach z tego zakresu, zawierająca dane bibliograficzne o normach i projektach norm międzynarodowych (ISO i IEC), europejskich (EN) i polskich (PN).

Funkcjonuje ona również w wersji internetowej w systemie komputerowym SINDBAD.

Nauka o Pracy – Bezpieczeństwo, Higiena, Ergonomia

Jest to pakiet edukacyjny dla wyższych uczelni, będący interdyscyplinarnym, monograficznym, nowoczesnym materiałem dydaktycznym, opartym na najnowszych osiągnięciach nauk technicznych, biologicznych i społecznych.

Pakiet ten opracowano w wersji multimedialnej na płytach CD-ROM, internetowej na serwerze oraz drukowanej w postaci 8 podręczników – odrębnych modułów tematycznych. Materiał merytoryczny jest przygotowany dla profilu kształcenia technicznego – nauki ścisłe, przyrodniczo-medycznego oraz humanistyczno-społeczne. Pakiet ten otrzymał nagrodę Grand Prix na Targach SAWO'01.

Bezpieczeństwo i Ochrona Człowieka w Środowisku Pracy

Jest to wersja multimedialna na płytach CD oraz internetowa materiału dydaktycznego w zakresie studium podyplomowego pt. „Bezpieczeństwo i Ochrona Człowieka w Środowisku Pracy”. W skład

pakietu wchodzi 22 moduły tematyczne. Formy opracowania multimedialnego materiałów umożliwiają ich bezpośrednie wykorzystanie oraz jako merytorycznych materiałów dydaktycznych, dostosowanych do prowadzenia studiów podyplomowych metodą edukacji na odległość w środowisku programowym *Learning-Space* lub z płyt CD.

SMOK – Baza wiedzy dotycząca hałasu

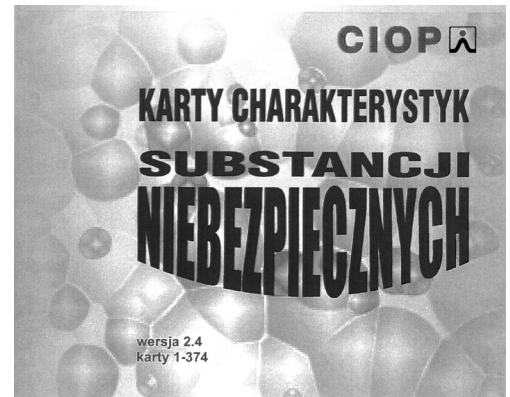
Baza ta stanowi integralną część strony internetowej CIOP i jest przeznaczona dla wszystkich zainteresowanych zagadnieniami walki z hałasem. Obejmuje ona m.in. informacje dotyczące wykonywania pomiarów i oceny hałasu, teksty norm, rozporządzeń i definicji, katalog środków ochrony indywidualnej przed hałasem, piśmiennictwo dotyczące tej tematyki oraz programy tworzące użyteczne narzędzia dla potrzeb edukacyjnych oraz przy rozwiązywaniu konkretnych problemów.

DOBOS 3 – Program Doboru Ochronników Słuchu

Program ten wspomaga dobór ochronników słuchu do wielkości charakteryzujących hałas na stanowiskach pracy, zgodnie z wymaganiami normy PN-EN 458:2000. DOBOS 3 umożliwia dobór ochronników słuchu trzema metodami (dokładna, HML, SNR), określenie wymaganego zakresu poziomu dźwięku *A* pod ochronnikami słuchu, archiwizację (w plikach) danych pomiarowych i informacji dotyczących stanowisk pracy oraz tworzenie, drukowanie i archiwizację raportów z doboru.

STREFA – program komputerowy Hałas w Hałach Przemysłowych

Program ten jest przeznaczony do prognozowania hałasu w hałach przemysłowych. Umożliwia wyznaczanie map hałasu i stref zagrożonych hałasem, określanie zagrożenia hałasem na stanowiskach pracy, projektowanie zabezpieczeń przeciwhałasowych oraz weryfikację projektów zabezpieczeń przeciwhałasowych. Program uwzględnia m.in. różne kształty hal przemysłowych, kierunkowe źródła hałasu, kabiny dla obsługi.

SINDBAD – komputerowy System Integracji Dowolnych Baz Danych

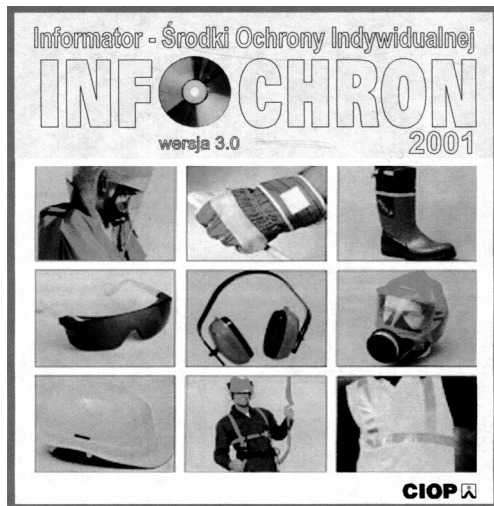
System ten udostępnia bazy danych zawierające zbiory informacji z dziedzin związanych z bhp i jest przystosowany do dołączania kolejnych baz danych oraz rozbudowy istniejących zasobów. Obecnie zawiera on następujące bazy zawierające dane z zakresu bezpieczeństwa pracy i ergonomii: NORMY (baza dokumentów normalizacyjnych), OCHRONY (baza wzorów środków ochrony indywidualnej posiadających certyfikat uprawniający do oznaczania wyrobu znakiem bezpieczeństwa „B”), PATENTY (wykaz patentów), WZORY (wykaz wzorów użytkowych), CZYNNIKI (wykaz czynników szkodliwych wraz z odpowiednimi wartościami NDN lub NDS).

Program komputerowy PodUlt

Program ten służy do szacowania ryzyka związanego z narażeniem pracowników na działanie promieniowania nadfioletowego i podczerwonego na stanowiskach pracy. Jego podstawą jest komputerowa baza danych charakterystyk zagrożenia promieniowaniem podczerwonym w odniesieniu do różnych procesów i stanowisk pracy w przemyśle hutniczym oraz promieniowaniem nadfioletowym występującym przy różnego rodzaju technikach i parametrach spawania.

KRECIO – program komputerowy do samooceny stopnia zmęczenia wzroku

Program ten służy do samooceny stopnia zmęczenia wzroku oraz warunków pracy wzrokowej na stanowiskach pracy z komputerem. Umożliwia on w dowolnej chwili podczas pracy sprawdzenie

w sposób szacunkowy swojego zmęczenia wzroku, ocenę warunków pracy wzrokowej oraz poprawienie tych warunków zgodnie z zawartymi w programie działaniami, jak również zrelaksowanie się za pomocą krótkiej gry.

Centralny Instytut Ochrony Pracy opracował również **program NEURO-EYE – Układ Sztucznych Sieci Neuro-nowych do Analizy Sytuacji Niebezpiecznych na Zautomatyzowanym Stanowisku Pracy** oraz **program komputerowy PBT-T (pakiet oprogramowania do analizy bezpieczeństwa pracy w tłocznich)** wraz z pakietem edukacyjnym *Bezpieczeństwo pracy w tłocznich*.

Przy współpracy z innymi instytucjami opracowano w CIOP także inne bazy i programy: **IMPOS – Program Doboru Ochronników Słuchu dla Hałasów Impulsowych, Katalog Zabezpieczeń Przed Hałasem Infradźwiękowym i Niskoczęstotliwościowym, program Baza Danych 2000 – Materiały, Wyroby i Ustroje** (budowlane, stosowane do ochrony przed hałasem i drganiami), **program komputerowy ErgoMES. Ergonomiczna Metoda Oceny Obciążenia Układu Ruchu**.

W wyniku prac, które CIOP koordynował w ramach programu wieloletniego (b. SPR-1) „Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia człowieka w środowisku pracy” zostały również opracowane przez Instytut Ochrony Środowiska: **program komputerowy INDOR** (umożliwiający szacowanie ryzyka związanego z instalacjami stacjonarnymi i transportem niebezpiecz-

nych materiałów w obszarach przemysłowych) oraz **System Informatyczny SYRENA** (do rejestrowania i analizy danych o obiektach niebezpiecznych). W ramach tych prac powstał również w Instytucie Energii Atomowej program **Narzędzia Wspomagania Oceny Ryzyka Związanego z Poważnymi Awariami Chemicznymi**.

Inne bazy danych dostępne w CIOP

W ramach bazy danych uzupełnianej w CIOP na bieżąco w systemie ALEPH i obejmującej zbiory Biblioteki CIOP, utrzymywana jest baza danych DOKEL, opisująca posiadane przez CIOP dokumenty elektroniczne. Są to zarówno bazy danych i programy komputerowe opracowane przez CIOP, jak również bazy posiadane przez Instytut – polskie i zagraniczne, zarówno archiwalne, jak też pozycje najnowsze. Zbiór obejmuje bazy z dziedziny bezpieczeństwa pracy oraz z dziedziny pokrewnych, przydatnych dla pracowników Instytutu oraz dla użytkowników Biblioteki i innych zainteresowanych tą tematyką.

Oprócz baz własnych CIOP posiada również takie bazy, jak: prawnicza LEX Alfa oraz LEX Polonica Prima, Multimediałny Katalog Biznesu, Firmy 99. Z baz zagranicznych prenumerowana jest m.in. jedna z najważniejszych baz z dziedziny bezpieczeństwa pracy i ergonomii OSH-ROM, obejmująca kilka baz danych związanych z bezpieczeństwem pracy (bazę CISDOC/CISILO, opracowaną przez Międzynarodowe Centrum Informacji CIS, bazy NIOSHTIC, HSELINE, MHIDAS, RILOSH oraz fragment MEDLINE związany z bhp). Są także inne bazy Centrum CIS, np. *Occupational Safety and Health in Agriculture*, CHEMICAL SAFETY CD-ROM oraz *Your Health and Safety at Work*. Na posiadanym dysku z konferencji e-OSHE WORLD CONFERENCE w Dublinie w 2000 roku znajdują się fragmenty 28 baz danych, stanowiące jednocześnie wykaz przydatnych w bhp źródeł informacji. W CIOP są też bazy innych zagranicznych instytucji, np. JUSTIS CELEX, obejmująca dyrektywy Unii Europejskiej,

Ergonomics Abstracts, Current Contents, CHEM-BANK i kilka innych baz chemicznych. Na płycie CD są „Encyclopaedia Britannica” oraz „Encyclopaedia of Occupational Health and Safety”, będąca cennym kompendium wiedzy z zakresu bezpieczeństwa pracy, ergonomii i dziedzin pokrewnych.

Bazy danych dostępne w innych instytucjach

Wiele baz danych związanych bezpośrednio lub pośrednio z bezpieczeństwem pracy posiadają też inne **instytuty naukowe**, związane z omawianą tematyką. A oto niektóre z nich.

Instytut Medycyny Pracy (IMP) w Łodzi – <http://www.imp.lodz.pl>; e-mail: imp@imp.lodz.pl;

– opracowuje na bieżąco własne bazy danych: MEDIP (bibliografia zawartości czasopism z zakresu medycyny pracy), PUB (bibliografia publikacji pracowników IMP), Nauka (bibliografia prac doktorskich i habilitacyjnych pracowników IMP), ITOX (baza danych substancji toksycznych)

– udostępnia bazy polskie: BAZ-TECH (zawartość polskich czasopism technicznych, tworzona przez 20 bibliotek akademickich i ośrodków INTE)

– udostępnia bazy zagraniczne: Current Contents with Abstracts (*Life Sciences*), OSH-ROM, MEDLINE, TOXLINE, HSDB, IRIS, IDHO, Chemical Health and Safety, HazDat Database, INCHEM, ChemInfo oraz MSDS na dysku CCINFO, Analytical Abstracts, JUC-LID, IPCS.

Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie – <http://www.imw.lublin.pl>; e-mail: library@galen.imw.lublin.pl;

– opracowuje na bieżąco katalog własnych zbiorów w systemie PROLIB

– udostępnia bazę polską: Polska Bibliografia Lekarska

– udostępnia bazy zagraniczne: MEDLINE, TOXLINE, Health-Star, EMBASE, CURRENT CONTENTS (*Life Sciences*), EBSCOMED.

Interesujące nas bazy można też zna-

leżeć w innych instytucjach, np. w Głównym Urzędzie Statystycznym czy Państwowym Zakładzie Higieny.

Główny Urząd Statystyczny (Centralna Biblioteka Statystyczna) w Warszawie – <http://www.cbr.gov.pl>; e-mail: k.kruk@stat.gov.pl:

- opracowuje własną bazę danych w systemie ALEPH, w tym bazę posiadanych dokumentów elektronicznych
- planuje udostępnianie baz polskich i zagranicznych, w tym organizacji międzynarodowych, przeważnie roczników statystycznych, w których są m.in. informacje związane z bezpieczeństwem pracy.

Państwowy Zakład Higieny. Instytut Naukowo-Badawczy w Warszawie – <http://www.pzh.gov.pl>; e-mail: biblioteka@pzh.gov.pl:

- opracowuje bazę danych publikacji PZH od 1999 r.
- udostępnia bazy zagraniczne: FSTA (Food Science and Technology Abstracts), Pollution and Toxicology, Aqualine, Official Journal of the European Communities.

Bazy danych, które mogą być przydatne dla osób interesujących się dziedzinami związanymi z bezpieczeństwem pracy, posiadają również **biblioteki naukowe**, np.:

Biblioteka Sejmowa w Warszawie – <http://bs.sejm.gov.pl>; e-mail: parlib@bs.sejm.gov.pl:

- opracowuje na bieżąco bazę swych dokumentów w systemie ALEPH
- udostępnia ok. 40 baz danych, w tym m.in.:

- bazy polskie, np.: LEX POLONICA MAXIMA, LEX POLONICA – Orzecznictwo Sądów Polskich, LEX POLONICA PRIMA, LEX Polskie Prawo i Orzecznictwo, Podatki z komentarzami, Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Prawo Ochrony Środowiska Wspólnoty Europejskiej, Monitor Prawniczy, Monitor Podatkowy, Prawo Polskie – skorowidz, Prawo Przedsiębiorcy – kompleksowy system informacji, Teki Dworzaczka

- bazy zagraniczne, np.: (USA) Index to Legal Periodicals and Books, United

States Code Annotated, (Unia Europejska) EUROSTAT, JUSTIS CELEX, Justis European References SCAD, Prawo Ochrony Środowiska Wspólnoty Europejskiej, (Wielka Brytania) Index to House of Commons Parliamentary Papers, Justis Parliament, JUSTIS Eastern Europe, World Development Sources, Index to Foreign Legal Periodicals.

Główna Biblioteka Pracy i Zabezpieczenia Społecznego w Warszawie – <http://www.gbpizs.gov.pl>; e-mail: gbpizs@gbpizs.mpips.gov.pl:

- opracowuje na bieżąco w systemie TINLIB bazę danych własnych zbiorów, zawierającą opisy książek, raportów itp., jak również opisy wybranych artykułów z czasopism polskich i zagranicznych
- udostępnia bazy polskie: Lex Omega
- udostępnia bazy zagraniczne: EconLIT, ILOLEX, Justis Celex, Justis Official Journal, PAIS.

Centralna Biblioteka Rolnicza w Warszawie – <http://www.cbr.edu.pl>; email: listy@cbr.edu.pl:

- opracowuje własne bazy: SIGŻ (system informacji o gospodarce żywnościowej, tworzona we współpracy z jednostkami badawczo-naukowymi i uczelniami rolniczymi), SIBROL (system informacji o badaniach rolniczych, tworzona we współpracy z placówkami naukowymi i uczelniami), InfoRol (katalog polskich stron umożliwiających dostęp do zasobów internetowych)
- udostępnia bazy polskie: PARC (wyniki prowadzonych w kraju i zakończonych prac naukowych z zakresu rolnictwa, przemysłu spożywczego, leśnictwa i drzewnictwa), POLINORM (fragment z zakresu rolnictwa, leśnictwa i przemysłu spożywczego)

- udostępnia bazy zagraniczne: AGRIOCOLA, CAB Abstracts, FSTA, AGRIS-FAO, Current Contents (seria rolnictwo, biologia i nauki środowiskowe), Current Contents Proceedings – nauki biomedyczne, biologiczne i rolnicze, AGRISEARCH, złożona z 5 podbaz: AGREP, CRIS, ICAR, ARRIP, SIS.

W firmach wydawniczych dostępne są także inne bazy danych zawierające np. poradniki dla pracodawców i służb bhp,

dotyczące oceny ryzyka zawodowego, projektowania opisów pracy.

Opracowywane są również bardzo specjalistyczne bazy danych z zakresu bezpieczeństwa pracy i ergonomii, np. związane z projektowaniem. Na przykład wśród polskich baz można wymienić: ARANGRAF, APOLIN, AGENT, CONCADER, FANTOM. Za granicą powstały np. ERGODATA, ANTHRPOS, SAMMIE, OSKAR, ErgoSHAPE. Wśród baz wspomagających prace inżynierskie można wymienić CAMDECH, HYPERMILL, CADIBLECH, AutoGEAR, AELEC, ANSYS/AutoFEA. Są to głównie pakiety oprogramowania, jednak można je uważać za bazy danych w szerszym pojęciu, bowiem zawierają różnego rodzaju bazy.

Szczegółowe informacje o wyżej wymienionych bazach można znaleźć m.in. w publikacjach zamieszczonych w załączonym piśmiennictwie.

Informacje o opracowanych i pnurowanych przez różne instytucje bazach danych można uzyskać na ich stronach internetowych, w informatorach i ulotkach. Informacje o wielu użytecznych bazach danych dostępnych w Polsce można znaleźć również w informatorze wydanym przez Polską Fundację Upowszechnienia Nauki „Światowe bazy danych. Informator o bazach danych” oraz w wydawnictwie „Wykaz czasopism naukowych i innych nośników informacji naukowej importowanych do Polski w 2000 roku”, wydawanym przez Komitet Badań Naukowych. Zawiera on m.in. wykaz posiadanych przez polskie instytucje baz danych, a wśród nich bazy z dziedziny bezpieczeństwa pracy i dziedzin pokrewnych.

Krótkie opisy polskich i zagranicznych baz danych, związanych z bezpieczeństwem pracy, głównie z medycyną pracy i chemią, zawiera wydawnictwo Instytutu Medycyny Pracy: *Higiena pracy*. T.2. Opisano w nim polskie bazy: bazę Instytutu Medycyny Pracy MEDIP, obejmującą piśmiennictwo biblioteki IMP oraz bazę INCAR, zawierającą opisy substancji chemicznych, w tym m.in. używek i leków karcogennych. Opisano tam również bazę ITOX, obejmującą karty leczenia ostrych zatruc oraz karty preparatów chemicznych, opracowaną przez Krajowe Centrum Informacji Toksykologicznej. Opisane również krótko bazy zagraniczne to: MEDLINE, TOXLINE, CANCER, CANCERLIT, EMBASE, OSH-ROM, NIOSHTIC, CISDOC, HSELINE, ANALYTICAL ABSTRACTS, CHEM-BANK. W nim – RTECS, OHMTADS, CHRIS, HSDB, IRIS, wydawane w ramach dysków CCINFO przez CCOHS bazy: CHEMINFO, RIPP, IRPTC, EINECS. Ponadto omówiono bazę CHIP, TLVs, IUCLID, INHEM, COMPOUNDS, MERCK, POISINDEX, TOMES PLUS, złożoną z 13 baz.

Z przedstawionych informacji wynika, że w Polsce te same zagraniczne bazy danych są prenumerowane przez różne instytucje. W celu obniżenia kosztów należałoby rozważyć utworzenie jednego centrum, które udostępniłoby on-line wszystkim zainteresowanym instytucjom zgromadzone tam bazy danych.

* * *

Liczba komputerowych baz danych w Polsce i na świecie ciągle wzrasta, gdyż rozszerzają się potrzeby użytkowników informacji, ilość informacji podwaja się w szybkim tempie i istnieje coraz większa potrzeba zapanowania nad dostępem do zasobów informacyjnych z różnych dziedzin wiedzy.

Źródła informacji, jakimi są bazy danych udostępniane na dyskach CD, a szczególnie na stronach www w internecie, będą stanowiły jeden z najprężniej rozwijających się produktów informacyjnych, bardzo często wykorzystywanych przez studentów, uczestników szkoleń i kursów, teoretyków i praktyków bezpieczeństwa pracy, pracowników inspekcji

pracy, lekarzy przemysłowych, psychologów i socjologów pracy, inżynierów oraz wielu innych specjalistów.

PIŚMIENNICTWO

- [1] *BHP w Internecie*. Promotor, 4, 2001, s.12-13
 [2] Dobrowolski Z., Franke J. *W labiryncie internetu*. Warszawa, Nauka – Dydaktyka – Praktyka, 2000, s. 288
 [3] Górski P., Makarewicz G., Morzyński L., Zawieska W.M. *Internetowa baza wiedzy dotycząca hałasu – SMOK*. Bezpieczeństwo Pracy, 11 (364) 2001, s. 19-20
 [4] *Higiena pracy*. Indulski J.A. (red). T. 2. Łódź, IMP, 1999, s. 514
 [5] Korona Z., Sedoch A., Stacholec M. *Internet – narzędzie informacji naukowej*. Informacja Naukowa, nr 17. Warszawa, Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, 1997, s. 136

[6] Mostowicz E., Grzeczowska A. *Przegląd baz danych placówek działających w dziedzinie informacji biznesowej w Polsce*. PTINT, 2, 1999, s. 3-10

[7] Myrcha K., Gierasimiuk J., Wróbel J. i in. *Opracowanie koncepcji integracji baz danych dotyczących bezpieczeństwa i ergonomii z innymi bazami inżynierskimi*. Punkt kontrolny 1. zadania badawczego: Metodyka budowy zintegrowanych systemów komputerowo wspomaganego projektowania maszyn ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa pracy i ergonomii. CIOP 1999, s. 43

[8] Ostrowski M., Rybnik M., Struk W. *Udoskonalenie własnych baz danych w Internecie*. Informacja Naukowa, nr 18. Warszawa, Instytut Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, 1998, s. 220

[9] *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa, WILGA, 1996, s. 1393

[10] Szczepanowska B. *CIS – Międzynarodowe i Polskie Krajowe Centrum CIS*. Bezpieczeństwo Pracy, 11 (340) 1999, s. 6-8

STANOWISKO Rady Ochrony Pracy w sprawie wdrażania systemów zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach

Rada Ochrony Pracy po zapoznaniu się na posiedzeniu, w dniu 19 grudnia 2001 roku z działaniami prowadzonymi na rzecz rozwoju i promocji systemowego zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach uważa, iż ma ono istotny wpływ na poprawę warunków pracy. Działania te powinny ułatwić małym i średnim przedsiębiorstwom dostosowanie się do obowiązujących wymagań prawa oraz sprzyjać będą wdrażaniu do praktyki postanowień Unii Europejskiej z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.

W celu promowania i wdrażania systemowego podejścia do zarządzania bhp, Rada uważa za niezbędne:

1. Prowadzenie z szerszym wykorzystaniem mediów publicznych kampanii informacyjnych dla pracodawców z małych i średnich przedsiębiorstw o korzyściach wynikających z systemowego zarządzania bhp.

2. Opracowanie i upowszechnianie modelu systemu zarządzania bhp w małych i średnich przedsiębiorstwach uwzględniającego wytyczne Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz polskich norm z serii 18000.

3. Zapewnienie małym i średnim przedsiębiorstwom odpowiedniej jakości konsultacji i usług szkoleniowych w zakresie bhp, w szczególności przez certyfikację kompetencji ośrodków szkoleniowych.

4. Opracowanie i wprowadzenie systemu motywującego pracodawców małych i średnich przedsiębiorstw do kreowania bezpiecznych i higienicznych warunków pracy.

5. Wykorzystanie doświadczeń Centralnego Instytutu Ochrony Pracy w zakresie wdrażania systemów zarządzania bhp oraz ich certyfikacji i promocji.

Mając na uwadze rangę problemu w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw Rada uważa za właściwe przekazanie niniejszego stanowiska Prezesowi Rady Ministrów z sugestią wykorzystania w bieżących pracach Rządu.

Poznań, 27 lutego 2002 r.

Przewodnicząca Rady Ochrony Pracy
/-/ Bożena Borys-Szopa